

VIJF GOUDOOGVLIEGJES NIEUW VOOR DE NEDERLANDSE FAUNA

(DIPTERA: CHYROMYIDAE)

Elias de Bree, Dick Belgers, Ruud van der Weele & Alexander Delfos

Chyromyidae zijn felgele kleine vliegjes met briljant gekleurde oogjes. De Europese fauna omvat een groot aantal soorten en de meeste zijn erg lastig te identificeren. In Noordwest-Europa is de situatie gelukkig overzichtelijker. Hier kunnen we vijf nieuwe soorten presenteren voor de Nederlandse fauna, waarvan er twee vanaf foto geïdentificeerd konden worden. We stellen goudoogvliegjes voor als Nederlandse naam.

INTRODUCTIE

Wereldwijd zijn meer dan 180 soorten Chyromyidae bekend, met ongeveer de helft die voorkomt in Europa (Beuk 2002). In Noordwest-Europa zijn een kleine twintigtal soorten bekend. De Chyromyidae zijn in Nederland een van de kleinere

families binnen de acalyptrate vliegen. In Nederland is de familie nooit echt bestudeerd, mede omdat de vliegjes weinig gezien worden in het veld en moeilijk te determineren zijn. Tot nu toe stonden er drie soorten in twee genera op de Nederlandse lijst (Beuk 2002), maar uit het nabije

Figuur 1. *Chyromya brittanica* mannetje. Simpelveld, 20.vi.2018. Foto Ben Hamers.

Figure 1. *Chyromya brittanica* male. Simpelveld, 20.vi.2018. Photo Ben Hamers.

Figuur 2. Vindplaats van *Chyromya brittanica* in Nederland.
Figure 2. Record of *Chyromya brittanica* in the Netherlands.

buitenland zijn veel meer soorten bekend. In dit artikel presenteren we een substantiële uitbreiding van de Nederlandse lijst. Maar liefst vijf soorten worden toegevoegd, waaronder een nieuwe soort waarvan al waarnemingen uit 1993 bekend zijn. Van alle soorten wordt een habitusfoto gepresenteerd. Vanwege hun briljante oogjes stellen we goudoogvliegjes voor als Nederlandse naam voor de familie.

IDENTIFICATIE

De familie is te herkennen aan hun geheel gele lichaam met gele borstels en groen glimmende ogen. Chyromyidae zijn moeilijk te determineren, omdat het meestal nodig is om de mannelijke genitalia te onderzoeken. Sommige soorten zijn echter vanaf foto te herkennen. Er bestaat nog geen sleutel waarmee je de circa 14 soorten in Noordwest-Europa kunt determineren. Voor de verschillende groepen zijn verschillende publi-

caties van belang. Voor het genus *Aphaniosoma* heeft men Ebejer (1998a) en Ebejer (2010a) (voor *Aphaniosoma germanicum*) nodig, voor het meest voorkomende genus *Chyromya* zijn dat Gibbs (2007) en Andersson (1971) (voor het verschil tussen *Chyromya femorella* en *C. flava*) en voor het genus *Gymnochyromyia* dienen Ebejer (1998b, 2010b) gebruikt te worden.

BIOLOGIE

Er is weinig bekend over de biologie van de Chyromyidae. De meeste soorten worden geassocieerd met droge biotopen, zoals duinen. Een aantal soorten is gekweekt uit vogelnesten en rotholtes in bomen (Gibbs 2007, Tschirnhaus 2008). De onvolwassen stadia zijn slecht bekend. Er is slechts de beschrijving van een pop en het kopskelet (cephalopharyngeal skeleton) van de larve van *Gymnochyromyia inermis* (Deeming 1998). De eerste auteur heeft tevergeefs getracht om larven te vinden. Hij vond wel larven met een kopskelet dat overeenkwam met dat door Deeming (1998) afgebeeld, maar na DNA-onderzoek in Bonn bleken deze te behoren tot de familie Chloropidae (schrift. med. Ximo Mengual, Zoological Research Museum Alexander Koenig Bonn).

Chyromya brittanica Gibbs, 2007

Limburg Simpelveld, De Putberg, Amersfoort-coördinaten 195.88-318.34, 26.VII.2005, 1 ♂, B. Hamers (foto); idem, 20.VI.2018, 1 ♂.

Beide Nederlandse exemplaren zijn gefotografeerd op dezelfde voet van een elektriciteitspaal in een klein bosje in Zuid-Limburg (fig. 2). Deze soort is beschreven uit Groot-Brittannië en was verder alleen bekend van Frankrijk en Slovenië (Withers 2008, Ebejer 2010a). Deze soort is te identificeren vanaf foto (fig. 1). Bij mannetjes zijn de laatste tarsleden van de voorpoot zwart gekleurd. In Groot-Brittannië is de soort gekweekt uit rotholtes in esdoorn *Acer*, populier *Populus* en eik *Quercus* (Gibbs 2007).

Figuur 3. *Chyromya femorella* mannetje. Delft, 5.v.2019. Foto Alexander Delfos.

Figure 3. *Chyromya femorella* male. Delft, 5.v.2019. Photo Alexander Delfos.

Figuur 4. Vindplaats van *Chyromya femorella* in Nederland.

Figure 4. Record of *Chyromya femorella* in the Netherlands.

Chyromya femorella (Fallén, 1820)

Zuid-Holland Delft, AC 83.3-447.9, 5.v.2019, 1 ♂, A. Delfos, col. De Bree.

Het mannetje uit Delft (fig. 3) is gedetermineerd op basis van de mannelijk genitaliën, die overeenkomen met de afbeelding in Andersson (1971). De soort is in Groot-Brittannië gekweekt uit boomholten, tezamen met *C. britannica* (Gibbs 2007). Ze is lang met *Chyromya flava* (Linnaeus, 1758) verward en de status van deze laatste soort in Nederland is onduidelijk. Naast Nederland (fig. 4) is *C. femorella* alleen met zekerheid bekend uit Groot-Brittannië en Zweden (Andersson 1971, Gibbs 2007).

Figuur 5. *Chyromyia miladae* vrouwtje. Wageningen, 30.vi.2018. Foto Dick Belgers.
 Figure 5. *Chyromyia miladae* female. Wageningen, 30.vi.2018. Photo Dick Belgers.

Figuur 6. Vindplaatsen van *Chyromyia miladae* in Nederland.
 Figure 6. Records of *Chyromyia miladae* in the Netherlands.

Chyromyia miladae Andersson, 1976

Gelderland Wageningen, Veluvia Hamelakkers, AC 174.67-442.03, 12.vi.2018, 1 ♀, D. Belgers, col. De Bree; idem, 25.vi.2018, 1 ♀; idem, 26.vi.2018, 1 ♀; idem, 30.vi.2018, 1 ♀ (foto). **Noord-Holland** Den Helder, Donkere Duinen, AC 110.79-550.14, 20.vi.2018, 1 ♂, M. Renden (foto).

Makkelijk te identificeren vanaf foto aan de hand van de bruine streep aan het uiteinde van de voorste metatars en de bruine tekening op het laatste tarslid van de voorpoot (fig. 5). In Nederland is de soort gevangen in een achtertuin en in de duinen op licht (fig. 6). Verder is *C. miladae* bekend uit Duitsland, Italië, Slowakije en Tsjechië (Ebejer 2005, Ebejer 2010a).

Figuur 7. *Gynochiromyia inermis* mannetje. Amsterdam, 12.v.2019. Foto Dick Belgers.
 Figure 7. *Gynochiromyia inermis* male. Amsterdam, 12.v.2019. Photo Dick Belgers.

Figuur 8. Vindplaatsen van *Gynochiromyia inermis* in Nederland.
 Figure 8. Records of *Gynochiromyia inermis* in the Netherlands.

Gynochiromyia inermis (Collin, 1933)

Groningen Groningen, AC 232-584, 2.II.1993, 1 ex., gekweekt uit *Turdus* nest, R. van der Weele, col. Van der Weele; idem, 27.II.1993, 1 ♂. **Gelderland** Wageningen, Veluvia Hamelakkers, AC 174.67-442.03, 14.v.2018, 1 ♀, D. Belgers, col. De Bree. **Noord-Holland** Amsterdam, Flevopark, AC 125.34-485.67, 9.v.2019, 2 ♂, 2 ♀, gekweekt uit nest van *Turdus merula*, E. de Bree, col. De Bree; idem, 10.v.2019; 2 ♂, 2 ♀; idem, 11.v.2019, 3 ♂, 2 ♀; idem, 12.v.2019, 2 ♂, 2 ♀.

Wijdverbreid in Europa en bekend uit alle omliggende landen zoals België (De Bruyn 1991), Duitsland (Ebejer 2010a) en Groot-Brittannië (Chandler 1998). Tschirnhuis (2008) meldt dat grote aantallen van de soort zijn gekweekt uit nesten van merel *Turdus merula* in Duitsland. Pont (1995) meldt kweekresultaten van *G. inermis* uit de nesten van de volgende vogelsoorten: torenvalk *Falco tinnunculus*, merel *Turdus merula*, heggemus *Prunella modularis*, roek *Corvus*

Figuur 9. *Gynochiromyia mihalyii* vrouwtje. Wageningen, 18.vi.2019. Foto Dick Belgers.
 Figure 9. *Gynochiromyia mihalyii* female. Wageningen, 18.vi.2019. Photo Dick Belgers.

Figuur 10. Vindplaats van *Gynochiromyia mihalyii* in Nederland.
 Figure 10. Record of *Gynochiromyia mihalyii* in the Netherlands.

frugilegus en groenling *Chloris chloris*. Aangezien *G. inermis* makkelijk te kweken is en in de nesten van diverse vogelsoorten gevonden is zal ze waarschijnlijk algemeen zijn in Nederland (fig. 8). De soort is makkelijk te herkennen aan de dunne pootjes van het mannetje en het ontbreken van de voorste serie dorsocentraalborstels (fig. 7).

Gynochiromyia mihalyii Soós, 1979

Groningen Eemsmond, Rottumerplaat, AC 228.95-617.35, 8/22.vi.2017, 2 ♂, malaiseval, R. Ketelaar, col. De Bree; idem, 22.vi/7.vii.2017, 1 ♂. **Gelderland** Wageningen, Veluvia Hamelakkers, 15.v/15.vi.2019, AC 174.67-442.03, 2 ♂, 2 ♀, D. Belgers, col. De Bree; idem, 18.vi.2019, 1 ♀ (foto).

Wijdverspreid in Europa en bekend van Groot-Brittannië (Ebejer 1998b), maar niet van België en Duitsland (Ebejer 2010b). In de vindplaatsenlijst en op de kaart (fig. 10) zijn alleen meldingen opgenomen die aan de hand van mannelijke genitalia

gecontroleerd konden worden. Vrouwtjes uit Wageningen staan in de lijst omdat deze donkere voortarsen hebben (fig. 9) en gevangen zijn samen met mannetjes van de soort. Uit de duinen van Rottum is ons een lange serie vrouwtjes bekend die allen geheel lichte voortarsen hebben. Daarmee is het onduidelijk of ze tot *G. mihalyii* behoren of tot de nauw verwante *G. flavella* (Zetterstedt, 1848).

DISCUSSIE

Alle hier gemelde soorten waren te verwachten in Nederland. *Aphaniosoma* is een derde genus in Europa die in Nederland te verwachten is. Van dit genus zijn uit zowel Groot-Brittannië als Duitsland soorten bekend. Daar worden ze gevangen op zilte graslanden zowel in het binnenland als aan de kust.

DANKWOORD

Thanks to Ximo Mengual for sequencing a possible Chyromyiidae larva. And to Martin Ebejer for helping with the identification of specimens. We danken Staatsbosbeheer en Rijkswaterstaat die de verantwoordelijkheid delen voor het beheer van Rottumerplaat. Jasper Schut gaf ons toestemming voor het plaatsen van een val op Rottumerplaat. Doortje Dallmeijer en Bart Ebbinge verwisselden de verzamelpotten. De Uyttenboogaart-Eliassen Stichting maakte het entomologische onderzoek op Rottumerplaat financieel mogelijk.

LITERATUUR

Andersson, H. 1971. The Swedish species of Chyromyiidae (Diptera) with lectotype designations. – Entomologisk Tidskrift 92: 95-99.

Beuk, P.L.Th. 2002. Family Chyromyiidae. – In: Beuk, P.L.Th. (red.), Checklist of the Diptera of the Netherlands. KNNV Uitgeverij, Utrecht: 289.

Bruyn, L. de 1991. Chyromyiidae. – In: P. Grootaert, L. De Bruyn, M. De Meyer (red.), Catalogue of

the Diptera of Belgium. Studiedocumenten van het KBIN: 147.

Chandler, P.J. 1998. Checklist of Insects of the British Isles (New series). Part 1: Diptera (Incorporating a list of Irish Diptera). Handbooks for the Identification of British Insects 12(1), i-xix, 1-234.

Deeming, J.C. 1998. A description of the puparium of *Gymnochiromyia inermis* (Collin, 1933) from England (Diptera: Chyromyiidae). – Studia Dipterologica 5 (1) 1: 30-32.

Ebejer, M.J. 1998a. A review of the Palaearctic species of *Aphaniosoma* Becker (Diptera, Chyromyiidae), with descriptions of new species and a key for the identification of adults. – Deutsche Entomologische Zeitschrift 45(2): 191-230.

Ebejer, M.J. 1998b. A new species of *Gymnochiromyia* Hendel (Diptera: Chyromyiidae) from the Mediterranean, with notes, lectotype designations and a key to the species from the West Palaearctic. – Studia Dipterologica 5 (1): 19-29.

Ebejer, M.J. 2010a. *Chyromyia miladae* Andersson, a new record, and *Aphaniosoma germanicum* a new species (Diptera, Chyromyiidae) from Germany. – Diptera Digest (second series) 17: 7-12.

Ebejer, M.J. 2010b. The identification of females of the West Palaearctic species of *Gymnochiromyia* Hendel (Diptera: Chyromyiidae) and descriptions of five new species from Israel and the United Arab Emirates. – Israel Journal of Entomology 40: 145-168.

Gibbs, D. 2007. The genus *Chyromyia* Robineau-Desvoidy (Diptera, Chyromyiidae) in Britain, with description of a new species. – Diptera Digest (second series) 14: 13-22.

Tschirnhaus, M. von 2008. Diptera Stelviana. 4.3.01 Acartophthalmidae, Borboropsidae, Chyromyiidae, Micropezidae, Odiniidae, Opetiidae, Perisclididae, Pseudopomyzidae, and Tanypezidae. – Studia Dipterologica Supplement 16: 65-97.

Withers, P. 2008. *Chyromyia britannica* Gibbs (Diptera, Chyromyiidae) present in France. – Dipterists Digest (Second Series) 14: 98.

SUMMARY

Five Golden-Eye Flies new to the Dutch fauna (Diptera: Chyromyidae)

Here we can report the find of five species of Chyromyidae new for the Netherlands. *Chyromya britannica*, *C. femorella*, *C. miladae*, *Gynochiromyia inermis* and *G. mihalyii*. Despite the difficulty in identifying members of this family to species level, two were identified from photo. *Chyromya femorella* was identified by examining the male terminalia. The status of its sibling species *C. flava* has become uncertain on the Dutch list.

E. de Bree
Amsterdam
ectemnius@gmail.com

D. Belgers
Wageningen
dick.belgers@wur.nl

R. van der Weele
Zoelmond
rvanderweele@gmail.com

A. Delfos
Delft
alexander_delfos@hotmail.com